

čas med pozno fazo Cortailod kulture in Horgener kulturo v Švici (V. von Gonzenbach, *Die Cortailod Kultur in der Schweiz*, Basel 1949; E. Vogt, *Jahrbuch der Schweiz. Ges. für Urgeschichte* 51, 1964, 7 ss; *Germania* 45, 1967, 1 ss), v obdobje poznih stopenj Rössener, Michelsberger in Münchshöfener kultur v južni Nemčiji (A. Stroh, 28. Ber. Röm.-Germ. Komm. 1938, 8 ss; J. Lüning, 48. Ber. Röm.-Germ. Komm. 1967, 1 ss; P. Reinecke, *Der Bay. Vorgeschichtsfreund* 7, 1927/28, 8 ss; H. P. Uenze, *Bay. Vorgeschichtsblätter* 29, 1964, 1 ss; L. Süß, *Die Münchshöfener Kultur in Bayern*, Inaug. Dissertation an der Univ. zu Marburg, 1959) in v čas mlajšega obdobja Chaséen kulture v zah. Franciji (J. Audibert, *Bull. Soc. Préh. Franc.* 55, 1958, 94 ss; M. Escalon de Fonton, *Gallia-Préhistoire* 1, 1958, 79 ss; L. Barral, *Bull. Mus. d'Antrop. Préh. de Monaco* 6, 1959, 205 ss), a ji v severni Italiji takoj sledita Remedello in Polada kulturi.

Verjetnejše absolutno časovno mesto Lagozza kulture je torej nekje med 2400—2100 pr. n. št., medtem, če z ozirom na kratko dobo njenega trajanja.

F. Leben

Reallexikon der Assyriologie und vorderasiatischen Archäologie. Nach E. Ebeling, B. Meissner, E. Weidner unter Mitwirkung von... (7 ožjih strokovnjakov) herausgegeben von W. von Soden. III. Band, 4. Lieferung: *Geschwulst* — *Gewand* (str. 233—320), 1966; 5. Lieferung: *Gewand* — *Girsu* (str. 321—400) 1968. 8°. Walter de Gruyter Co. Berlin.

»*Habent sua fata libelli*«. Ta rek iz izkušnje velja še v posebni meri za enciklopedične obdelave, kakor je Realni leksikon za asiriologijo, ki je navezan na mednarodno sodelovanje strokovnjakov; pri tem pa ni lahko zagotoviti uspešno koordinacijo. Tako se je od obeh ustanoviteljev, pokojnih Bruna Meissnerja († 1947) in Erika Ebelinga († 1955) začeto delo po dveh zvezkih (do črke E) l. 1938 ustavilo. E. Ebeling se je z veliko vnemo zavzemal za nadaljevanje tega prepotrebne delo na mednarodnih asirioloških srečanjih (*Rencontres Assyriologiques Internationales*), do katerih je prišlo po letu 1951. Zagotovil si je založnika in marljivo zbiral gradivo in sodelavce. Ko je smrt l. 1955 pretrgala njegovo delo, je imel pripravljenega že toliko gradiva, da so v letih 1957, 1959 in 1964 izšli prvi trije sešitki. Graški asiriolog E. Weidner je kot zvest Ebelingov prijatelj oskrbel izdajo tretjega snopiča. Na mednarodnem asiriološkem kongresu v Münchnu (l. 1957) so bile končno sprejete smernice, ki jih vidimo uresničene v četrtem in petem sešitku, o katerih tu kratko poročam.

Kakor se vidi na izpremenjeni naslovni strani, je izdajanje Realnega leksikona za asiriologijo (od 5. sešitka naprej tudi: »za prednjeazijsko arheologijo«) prevzel Wolfram von Soden (takrat profesor na Dunaju, sedaj v Münstru). On je najbolj viden nemški akadolog, znan kot avtor doslej najboljše akadške slovnice (Rim 1952), dalje akadškega silabarja (Rim 1966) in izdajatelj akadškega priročnega slovarja (Wiesbaden I, 1965, II, doslej 3 sešitke 1966 s.). Kot izkušen organizator znanstvenega dela si je tudi za realni leksikon izbral skupino soizdajateljev za posamezna področja, in sicer so to: za sumerologijo (medtem l. 1967 umrli) A. Falkenstein (Heidelberg) in D. O. Edzard (München), za akadologijo W. v. Soden sam in (v 4. seš.) R. Borger (Göttingen), (v 5. seš.) W. Röllig, za hetitologijo Heinrich Otten (Marburg ob Lahni), za arheologijo Anton Moortgat (Berlin) in P. Calmeyer; za zgodovino D. J. Wiseman (London). Tehnično uredniško delo je prevzela dr. Ruth Opificius. — Vidi se pa, da celo pri tako močnem uredniškem zboru izhajanje ne gre tako naglo, kakor bi pričakovali in želeli.

Počenši s 4. sešitkom se je tudi uveljavilo načelo, da posamezna gesla ostanejo nemška in so razvrščena po nemški abecedi. Obdelave gesel francoskih ali angleških avtorjev niso natisnjene več v prevodu, ampak v izvirnem jeziku.

Ker je Arheološki vestnik o prvih treh sešitkih Realnega leksikona za asiriologijo že poročal (IX-X/1, 1958-1959, str. 64 s.; XVII, 1966, str. 533 s.), se današnje poročilo omejuje na 4. in 5. sešitek. V njih so obdelana gesla od »Geschwulst« (oteklina), ki jo končuje René Labat (Collège de France, Paris) do nedokončanega »Girsu«.

Največ gesel obravnava lastna imena. Med njimi je 48 imen krajev, dežel ali arheoloških najdišč. Med temi bodo arheologa zanimala zlasti gesla: Tell-i Ghazir (Iran) (J. R. Caldwell), Ghaflantu (U. Seidl), Ghar-i Hutu, Ghar-i Kamarband, Ghar Warwasi (G. Smolla) in Ghassul (B. Hroudau). Marsikatero novost za zgodovinarja in arheologa prinaša geslo »Girsu« (385—400), kjer je pisano gradivo povzel pok. A. Falkenstein, arheološki del pa še ni končan. Tu naletimo na mnogo novih dognanj. Za 39 imen božanstev je največji delež prispeval D. O. Edzard, deloma skupaj z W. G. Lambertom (Birmingham), nekaj W. G. Lambert sam. Le štiri gesla so osebna imena, en napis obravnava E. Sollberger.

Najpomembnejša je obdelava uzakonjenega prava (Gesetze). Snov so obravnavali štirje avtorji. Josef Klima (Praga) (243—255) je obdelal sumerske pravne vire in zakonik iz Ešnunne kot prvi znani zakonik v akademskem jeziku. Začenja z reformatorjem Urukagino iz mesta Lagaša, nadaljuje z Gudeo; od Urnammuja iz Ura so že ohranjeni drobci zakonika (medtem so bili najdeni še drugi, ki so vsaj istodobni, če niso bili sploh del tega zakonika), sledi še Lipit-Ištar (tudi tu so novi odlomki postali znani) iz mesta Isina s svojim, prav tako le delno ohranjenim zakonikom. — Hammurabijev zakonik, dva edikta Hammurabijevih naslednikov, novobabilonske fragmente in nekaj sledov postavljenega prava iz huritskih mest Arrapha-Nuzi, vse to je v svoji obdelavi (255 do 279, 288) zajel Herbert Petschow (profesor v Leipzigu in Münchnu). Asirsko postavljeno pravo obravnava (v francoščini) G. Cardascia (Paris) (279—287). Prikaz hetitskih zakonov (»hetitske pravne zbirke«) je prispeval podpisani poročevalec (288—297).

Sociolog bo z zanimanjem prebral članek o »družbi« (233—243), o njeni strukturi v Mezopotamiji (W. Röllig) in pri Hetitih (E. von Schuler, Berlin). Glede pravne simbolike je informativen članek o robu obleke v pravu (318 do 322) (H. Petschow).

Razmeroma kratek je sestavek o nepisanem, običajnem pravu, ki ga je prispeval R. Haase.

Za arheologa je v 5. sešitku zelo pomembno geslo o razvoju posameznih vrst obokov (323—340).

Slovstveni zgodovinar se bo ustavil ob obširnem sestavku o epskem junaku Gilgamešu. Prvi del, ki zajema »sumerske tekste« (357—363) je prispeval pokojni A. Falkenstein, po »akadskih tekstih« pa F. M. Th. de Liagre Böhl (364 do 372), za hetitske tekste je snov povzel H. Otten (372), v arheološkem pogledu pa P. Calmeyer (372—374). Ker imamo že slovenski prevod epa o Gilgamešu, morda ne bo odveč, če opozorim vsaj na naslove Falkensteinovega in Böhlovega članka. Falkenstein začenja z junakovim imenom, njegovo izgovorjavo in pisavo; slede odstavki: genealogija; Gilgameš kot vladar; G. kot božanstvo: »sumerski« G.-ev ciklus (G. in Agga; G. in Huvava; G., Enkidu in nebesni bik; G., Enkidu in podzemlje; G.-eva smrt; G.-ev pokop [?]). — Končno je še odstavek o drugih literarnih tekstih. Kakor znano, je G.-ev ep v babilonščini, čeprav je opevani junak sam bil Sumerec. V svojem prispevku Böhl najprej kratko izpregovori o vrsti in pomenu akadške pesnitve o G. Nato skuša dognati starobabilonsko besedilo po 9 odlomkih, ki so shranjeni v različnih muzejih. Slede »poznejši odlomki in parafraze«. Najbolj obširen je poznejši tekst, ki je bil najden v Assurbanipalovi knjižnici v Ninivah. — Mislim, da nobena študija o G.-evem epu ne bo mogla prezreti Falkensteinovih in Böhlovih dognanj in domnev.

Med splošno zanimivimi omenimo še geslo o »začimbah«, ki ga je podrobno obdelal J. Bottéro (340—344). Najprej obravnava sol in kis; nato našteva 48 dišav. Posebej spregovori o tem, kako so jih pridobivali in kako uporabljali. — Omenimo naj še članek o sadri (mavcu) (R. M. Boehmer), ki so jo na Starem vzhodu uporabljali že v 4. in 3. tisočletju (379 s).

Mislim, da že ta bežni pregled naslovov — v podrobnosti se kajpak ni mogoče spuščati — prepričevalno kaže, da gre tu za zares prepotrebno delo, ki ga bo koristno uporabljal tudi marsikateri neasiriolog. Želimo, da bi novi redakcijski team mogel zagotoviti kar najbolj pospešeno izhajanje nadaljnjih sešitkov in zvezkov.

V. Korošec